

Dinosauriërs, plesiosauriërs en krokodillen

Eric W.A. Mulder

Reeds talloze malen is vastgesteld dat het late Krijt van zuidelijk Limburg en het aangrenzende Belgische gebied van grote betekenis is geweest voor de ontwikkeling van de paleontologie als wetenschap. Tegen het eind van de achttiende eeuw werd Maastricht beroemd in toenmalige wetenschappelijke kringen, vanwege de vondst in de St. Pietersberg van een schedel van wat later *Mosasaurus hoffmanni* MANTON 1829 zou worden. Hoewel het in de meeste gevallen gaat om fragmentarische resten, zijn er de afgelopen twee eeuwen zeer veel mosasauriërfossielen gevonden, niet alleen van *M. hoffmanni*, maar ook van andere soorten (zie p. 144).

Tijdgenoten van de mosasauriërs waren de zeeschildpadden, die op p. 146 al onder de aandacht werden gebracht.

Een derde groep van mariene reptielen, waarvan we zouden kunnen aannemen dat vertegenwoordigers ervan voorkwamen, is echter extreem zeldzaam. Het gaat hier om de plesiosauriërs. Deze reptielen leefden van het late Trias tot het late Krijt, en hadden een plomp lichaam waaraan zich aan weerszijden peddelvormige poten bevonden. Er zijn verschillende types te onderscheiden (Carpenter, 1997); de Elasmosauridae omvatten soorten met een lange nek en een naar verhouding kleine kop, die zich voornamelijk met vissen en belemnieten voedden. Dit is de enige groep plesiosauriërs die in de directe omgeving van de St. Pietersberg vertegenwoordigd is geweest. Uit oude collecties zijn twee tanden (Pl. 27, fig. 2) bekend; de etiketten bij deze stukken vermelden als vindplaats de St. Pietersberg. Wervels (Pl. 27, fig. 5, 6) van Elasmosauridae zijn bekend uit Eben Emael en Bemelen en zijn dus zonder meer ook te verwachten in de ENCI-groeve.

Van mariene krokodillen is, net als van plesiosauriërs, slechts weinig bekend. Een aantal losse wervels en wat tandjes toont hun vroegere aanwezigheid aan. De wervels (Pl. 27, fig. 3, 4) zijn zeer karakteristiek en niet te verwarren met die van mosasauriërs, schildpadden of plesiosauriërs.

In Nederland zijn resten van op het land levende dinosauriërs uiterst zeldzaam; het vinden van fossielen van deze tot de verbeelding sprekende die-

ren staat bijna gelijk aan het winnen van de lotto. De kans dat delen van een dinosauriër na zijn dood in een rivier terecht kwamen is verwaarloosbaar klein (behalve bij kustbewoners), en dat deze vervolgens het transport in de rivier naar zee doorstonden nog vele malen kleiner. Toch zijn enige wervels bekend, twee middenvoetsbeentjes, een aantal scheen- en dijbeenderen (Pl. 27, fig. 1), een aantal tanden en een fragmentarische onderkaak (Pl. 27, fig. 7). Al deze resten zijn te rekenen tot de vogelbekdinosauriërs, Hadrosauridae. Hun resten, vooral de tanden, worden momenteel grondig vergeleken met Noord-Amerikaans materiaal, om te kijken of we een stap verder kunnen zetten in de determinatie. Een aanduiding als Hadrosauridae indet. moet voorlopig nog gelden.

Literatuur

Von Meyer (1860), Mulder (1990, 1998), Buffetaut *et al.* (1985) en Mulder *et al.* (1997, 1998).

Adres van de auteur

E.W.A. Mulder
Museum Natura Docet
Oldenzaalsestraat 39
7591 GL Denekamp

Plaat 27

1. Skelet van een hadrosauriër, met daarin aangegeven in zwart de onderdelen die uit het late Krijt in de omgeving van Maastricht bekend zijn. Formatie van Maastricht: Valkenburg, Emael, Nekum en Meerssen Members.

2, 5, 6. Elasmosauridae indet. Tand in verscheidene aanzichten en wervel in boven- en onderaanzicht, maatstrep = 10 mm. Formatie van Maastricht: Emael, Nekum en Meerssen Members.

3, 4. *Thoracosaurus cf. neocesariensis* (DEKAY 1842). Wervel in twee aanzichten, maatstrep = 10 mm. Formatie van Maastricht: Emael(?), Nekum(?) en Meerssen(?) Members.

7. Hadrosauridae indet. Deel onderkaak (zie ook 1). Ware grootte ca. 145 mm.

